

ลดความเสี่ยงแพ้ยารุนแรง

ภญ. พัทธยา กลั่นทปฺระ รพ.อ่าวอุดม อ. ศรีราชา

การแพ้ยาเป็นผลอย่างหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้เมื่อเรารับประทานยาหรือใช้ยา และก็เป็นที่ยอมรับกันว่า ถ้าเกิดอาการแพ้ยาแล้วครั้งหนึ่ง ก็สามารถป้องกันไม่ให้เกิดอาการแพ้ซ้ำได้อีก เนื่องจากถ้าปล่อยให้แพ้ยาซ้ำอาการแพ้นั้นก็อาจทวีความรุนแรงขึ้นได้

จากข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์หรือทางโทรทัศน์ พบว่ามีผู้ป่วยที่เกิดอาการแพ้ยาชนิดรุนแรงออกมาให้เห็นกันบ่อยครั้งขึ้น แม้ว่าผู้ป่วยเหล่านี้จะได้รับยาเป็นเพียงครั้งแรก แต่ถ้าได้รับเป็นเวลายาวนานพอสมควรก็ทำให้เกิดอาการแพ้ได้ อาการแพ้รุนแรงชนิดนี้เรียกว่า Stevens Johnson syndrome (SJS) และอาการแพ้ชนิดรุนแรงขึ้นไปอีก เรียกว่า Toxic epidermal necrolysis (TEN) โดยส่วนมากอาการดังกล่าวจะพบในผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก และยาที่มีรายงานว่าเกิดแพ้ที่รุนแรงบ่อยเช่น กลุ่มยากันชัก เช่น carbamazepine, dilantin กลุ่มยาฆ่าเชื้อประเภทซัลฟา กลุ่มยาด้านไวรัส เช่น nevirapine กลุ่มยาแก้ปวด NSAIDs เช่น Indomethacin ถึงแม้ว่ายาจะไม่ใช่สาเหตุทั้งหมดที่ทำให้เกิดอาการ SJS และ TEN แต่พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งแล้วมีสาเหตุมาจากยา โดยจะพบว่าเกิดการแพ้ประเภทรุนแรงนี้เฉลี่ยประมาณปีละ 1 ถึง 7 คนต่อประชากรหนึ่งล้านคน ถึงแม้จะเป็นผื่นแพ้ที่พบไม่บ่อย แต่ก็ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะจัดเป็นผื่นแพ้ที่สามารถทำให้ผู้ป่วยมีอาการแทรกซ้อนและอาจเสียชีวิตได้

อาการของอาการ SJS และ TEN มีอาการคล้ายกันคือ ผื่นที่มีลักษณะเป็นวงกลมสีแดงจัดหรือแดงเข้ม ตรงกลางผื่นอาจเป็นสีเทาๆ สีดำหรือพองเป็นตุ่มน้ำ และมีรอยโรคที่เกิดกับบริเวณเยื่อเมือกมากกว่าหนึ่งแห่งขึ้นไป และอาการที่เกิดกับบริเวณเยื่อเมือกจะค่อนข้างรุนแรงจนทำให้ผู้ป่วยหลายรายหลังจากที่หายจากโรค จะมีอาการแทรกซ้อนที่บริเวณเยื่อเมือกเหล่านี้ เช่น การมองเห็นผิดปกติ หรืออาจทำให้ตาบอด ขนตาออกย้อนกลับเข้าด้านใน ผู้ป่วยหญิงอาจเกิดท่อปัสสาวะตีบตัน หรืออาจมีผนังช่องคลอดเป็นพังผืดติดกัน บางรายที่มีอาการรุนแรงอาจเกิดอาการกับเยื่ออวัยวะภายในได้ เช่น ปอดบวม เลือดออกจากทางเดินอาหาร ข้อแตกต่างระหว่าง SJS กับ TEN คือ อาการทางผิวหนัง โดย SJS จะมีอาการทางผิวหนังน้อยกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่ผิวทั้งหมด ส่วน TEN จะมีอาการทางผิวหนังมากกว่านั้น

โดยก่อนที่จะมีอาการรุนแรงนั้นการแพ้ยาประเภทนี้จะมีอาการนำมาก่อน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ให้ยาควรสังเกตเมื่อใช้ยา ถ้ามีอาการดังต่อไปนี้ได้แก่ ไข้ ปวดเมื่อย เจ็บคอ คล้ายไข้หวัด ร่วมกับมี ผื่น ตุ่มน้ำพอง จุดแดงบริเวณผิวหนัง แผลที่ปาก อวัยวะเพศ เจ็บตา ตาแดง เยื่อบุตาอักเสบ ถ้าหากพบอาการดังกล่าว ไม่แน่ใจว่าเป็นอาการแพ้ยาหรือไม่ ควรไปพบแพทย์หรือสอบถามเภสัชกรที่โรงพยาบาล เพื่อป้องกันหรือหยุดยาที่สงสัยหรือคาดว่า จะเป็นสาเหตุให้เกิดอาการแพ้ดังกล่าว ซึ่งถ้าค้นหาชนิดยาหรือผู้ป่วยรู้ตัวได้เร็วว่าตนเองอาจแพ้ยา แล้วหยุดการใช้ยานั้นได้ทันที อาการแพ้จะอยู่ในระดับ SJS ไม่รุนแรงจนถึงเป็น TEN ความเสียหายต่อร่างกายและชีวิตของผู้ป่วยจะได้ลดลง

ด้วยความปรารถนาดีจากเครือข่าย APR เพื่อให้ผู้ป่วยได้สังเกตตนเองและป้องกันการแพ้ยาชนิดรุนแรงได้ด้วยตนเอง

ที่มา:ตรงประเด็น เรื่อง Adverse drug reaction การประเมินผื่นแพ้ยา เล่ม 2